

WYKORZYSTANIE APLIKACJI NA LEKCJACH MUZYKI

AGNIESZKA SZYMANI

Podczas spotkań w sieci współpracy i samokształcenia oraz zespołów metodycznych podejmowaliśmy z nauczycielami dyskusje na temat realizacji treści nauczania, procedur osiągania celów oraz warunku i sposobu prowadzenia zajęć z muzyki zgodnie z podstawą programową. Znacząca grupa nauczycieli uznała za niezbędne do realizacji treści z zakresu tworzenia muzyki, ale uważa je za dość trudne dla uczniów. Najczęściej obszar tej aktywności łączony jest ze śpiewem, ruchem czy grą na instrumencie.

Zagadnienie twórczej aktywności dziecka w dziedzinie muzyki jest problemem złożonym. Z przejawami twórczości w tej materii spotykamy się już u małych dzieci wymyślających śpiewanki, w których słowo zostaje umuzyycznione. Ten przejaw twórczej postawy muzycznej, charakteryzujący się spontanicznością i swobodą, określany jest jako improwizacja. *Improwizacja swobodna polega na realizowaniu przez dziecko określonych zadań w sposób dowolny. W aktywności tej silniej zostaje zaangażowana wyobraźnia (fantazja) muzyczna dziecka, a w mniejszym stopniu jego doświadczenie poddające możliwość stosowania zdobytych wiadomości i umiejętności¹.*

Na tym rodzaju aktywności oparł swój system pedagogiczny Celestyn Freinet, a częściowo także Karl Orff. Głównym jej celem jest twórcza ekspresja uczuć dziecka i jego własnych muzycznych wyobrażeń. Bardzo istotne i warte podkreślenia wydaje się to, że podczas tej formy aktywności ma miejsce zaangażowanie emocjonalne, które rozszerza doświadczenia uczuciowe dzieci i wpływa na pozytywną ocenę kontaktu z wartościami estetycznymi.

Tworzenie muzyki obejmuje w większym zakresie improwizację kierowaną, która polega na przekształcaniu w określony sposób pewnych wzorów i wymaga zastosowania zdobytej wiedzy. Najważniejszą rolę odgrywa tu jednak sam proces tworzenia, natomiast rezultat powstały w jego wyniku pozostaje na dalszym planie.

W odniesieniu do działalności dziecięcej można postuluje się umownie słowem *twórczość*, określając jednak jej rezultaty jako *dziecięce wytwory*, w przeciwieństwie do utworów, tj. dzieł kompozytorskich posiadających wartość artystyczną².

Tworzenie muzyki jest specyficzną formą aktywności muzycznej, gdyż zakłada jednocześnie

¹ Z. Burowska, *Współczesne systemy wychowania muzycznego*, WSiP, Warszawa 1980, s. 167.

² M. Niziurski, *Z zagadnień muzycznej twórczości dziecka* [w:] *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, red. S. Popek, WSiP, Warszawa 1988, s. 20.

WYKORZYSTANIE APLIKACJI NA LEKCJACH MUZYKI

wykonawstwo, jak i percepcję muzyki. Daje ono nieskończoną ilość możliwości przetwarzania wszystkiego, co dziecko poznało przez odtwarzanie muzyki głosem, na instrumencie bądź ruchem. *Już na etapie wczesnej edukacji nauczyciel ma do dyspozycji cały arsenał środków wyzwalających spontaniczną aktywność muzyczną. Może też celowo stosować metody kierowania twórczością, wprowadzając różnego rodzaju dyscyplinę. Zabawy i ćwiczenia twórcze obejmować mogą zarówno śpiew, grę na instrumentach, jak i ruch. Wiele elementów działań twórczych można wykorzystać, słuchając muzyki. Tego rodzaju zadania nie tylko rozwijają pomysłowość i umiejętności dzieci, stanowią także świetną okazję do integracji międzyprzedmiotowej*³.

Tworząc muzykę dziecko dostrzega określone elementy muzyczne, zauważa jego cechy, uczy się wrażliwości na najprostsze struktury muzyczne i ich sens wyrazowy. Improwizacja dziecięca poddana dyscyplinie muzycznej ma liczne walory kształtujące. Realizacja zadań twórczych wpływa na rozwój słuchu wysokościowego, poczucia rytmu, barwy dźwięku, poczucia tonalnego, budowy okresowej, pamięci muzycznej oraz zdolności do wyobrażeń słuchowych. Zdolności te rozwijają się na gruncie wszystkich form kontaktu z muzyką, jednak *wydarza się, że tworzenie w większej mierze aniżeli odtwarzanie przyczynić się może do intensyfikacji ich rozwoju*⁴.

Poprzez aktywność twórczą doskonalą się także dyspozycje poznawcze, z których najważniejsze to pobudzanie wyobraźni i twórczej postawy, czyli dyspozycje, które kształtują osobowość człowieka o aktywnej postawie. Ta forma kontaktu z muzyką daje rozległe możliwości stawiania dzieciom do rozwiązania problemów o charakterze otwartym, wymagających oryginalnych rozwiązań. W ten sposób powstają sytuacje wywołujące myślenie dywergencyjne, które polega na poszukiwaniu dla jednego problemu różnych, odległych rozwiązań

z ryzykiem popełnienia błędu. Odpowiednikiem i rezultatem myślenia dywergencyjnego jest tak zwana *postawa twórcza*⁵, której objawem jest aktywny stosunek do świata i życia, jego poznawanie, zmienianie i współtworzenie.

Realizacja zadań twórczych ma duże znaczenie w kształtowaniu prospołecznych postaw dzieci. Wspólne przeżycie estetyczne, zespołowe tworzenie podporządkowane nakazom grupowego działania, ocena własnych wytworów – to sytuacje sprzyjające powstawaniu więzi społecznych, właściwych zachowań i kształtowaniu samokrytycyzmu.

Twórczość muzyczna dzieci otwiera także duże możliwości przybliżania im muzyki. Przez zainteresowanie wynikami i wartością własnych wytworów może rodzić się zainteresowanie profesjonalną pracą twórczą, co z kolei jest okazją do poznawania dzieł muzycznych prowadzącą do kształcenia wrażliwości muzycznej.

Reasumując wyżej zawarte myśli, warto zaznaczyć, że podstawowym celem, jaki stawia sobie współczesna pedagogika, jest rozwój twórczej postawy człowieka. Każdy człowiek dysponuje bowiem pewnym potencjałem twórczym. On jakby tkwi w ludzkiej naturze. Zdolności twórcze u dzieci zależą od ich naturalnego procesu dojrzewania, ale w decydującym stopniu, co podkreślają psycholodzy, od właściwie ukierunkowanego procesu dydaktyczno-wychowawczego.

Panuje opinia, że nie ma większego znaczenia pole czy dziedzina twórczości, w jaką wprowadzamy dziecko, aktywność twórcza bowiem, rządząca się analogicznymi prawami we wszystkich jej aspektach, przyczynia się w efekcie do rozwoju osobowości i przygotowuje do twórczego życia. Rozwijanie sił twórczych w dziedzinie sztuki jest równocześnie rozwijaniem sił twórczych w dziedzinie nauki i w całej istocie ludzkiej. Duże znaczenie jednak przypisuje tu Jan Wierszytowski muzyce: *Z punktu widzenia psychologii żadna ze sztuk nie*

³ A. Weiner, *Twórczość na lekcji muzyki – kilka refleksji w perspektywie temporalnej* [w:] *Diagnozowanie twórczości uczniów i nauczycieli. XXII Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej*, Kraków 2016.

⁴ Z. Burowska, *Słuchanie i tworzenie muzyki w szkole*, WSiP, Warszawa 1980, WSiP, s. 44.

⁵ M. Przychodzińska-Kacizak, *Polskie koncepcje powszechnego wychowania muzycznego*, WSiP, Warszawa 1987, s. 182.

AGNIESZKA SZYMANI

daje tylu możliwości twórczych jak właśnie muzyka (...). Korzyści z aktywnej twórczości są nieocenione, jeśli chodzi o kształcenie charakteru dzieci i młodzieży, sięgają daleko poza sprawy czysto muzyczne. Ta twórcza aktywność kontynuowana na przestrzeni wielu lat nauki (...) rozwija skutecznie pomysłowość i zaradność w postępowaniu się przypadkowymi przedmiotami oraz uczy umiejętności postępowania z ludźmi. Zdolność twórcza (rozumiana szeroko), stanowiąca najważniejszy składnik inteligencji, kształtowana w zasadzie na materiale muzycznym, zostaje potem wykorzystana w innych dziedzinach życia, nie związanych ze sztuką⁶.

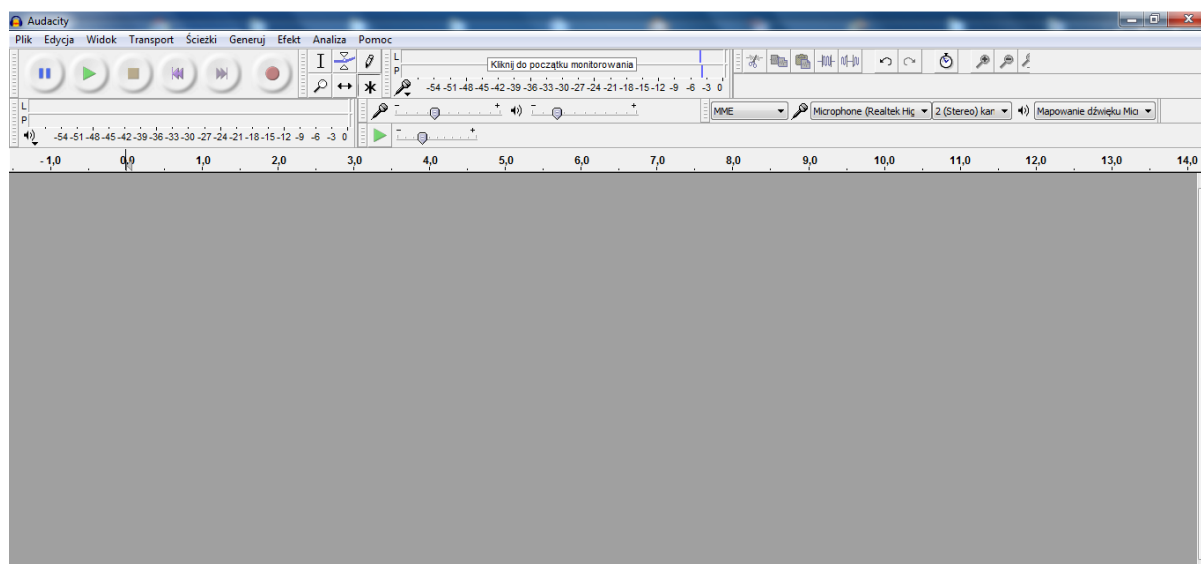
Idąc z duchem czasu, proponuję zastosowanie narzędzi TIK podczas zajęć skierowanych na tworzenie muzyki. Bezpłatny edytor Audacity to oprogramowanie do edycji i cyfrowego nagrywania dźwięku typu *open source*, dostępne dla systemów Windows, MacOS, Linux i innych systemów operacyjnych typu Unix. Oprócz umożliwienia nagrywania dźwięku z wielu źródeł, Audacity może być wykorzystywane do przetwarzania końcowego wszystkich rodzajów plików audio, w tym podcastów, poprzez dodawanie efektów, takich jak normalizacja, przycinanie i zanikanie. Audacity jest również znane z tego, że umożliwia nagrywanie kompletnych albumów muzycznych, takich jak Tune-Yards.

Oprogramowanie to znalazło swoje miejsce na komputerach wielu początkujących użytkowników z bardzo specyficznymi potrzebami, ale także na stanowiskach pracy freelancerów i innych specjalistów zajmujących się edycją dźwięku. Wykorzystując sprzęt multimedialny (komputer, mikrofon, głośniki, rzutnik, ekran, tablice i monitory interaktywne), w który wyposażone są szkolne pracownie, możemy z uczniami w ciekawy sposób przy pomocy programu Audacity tworzyć muzykę, poddawać zmianom posiadane pliki muzyczne, nagrywać śpiewane przez uczniów piosenki, miksować itp. Uczniowie będą bawić się muzyką, doświadczać jej bezpośrednio, a działania praktyczne zdominują zagadnienia teoretyczne.

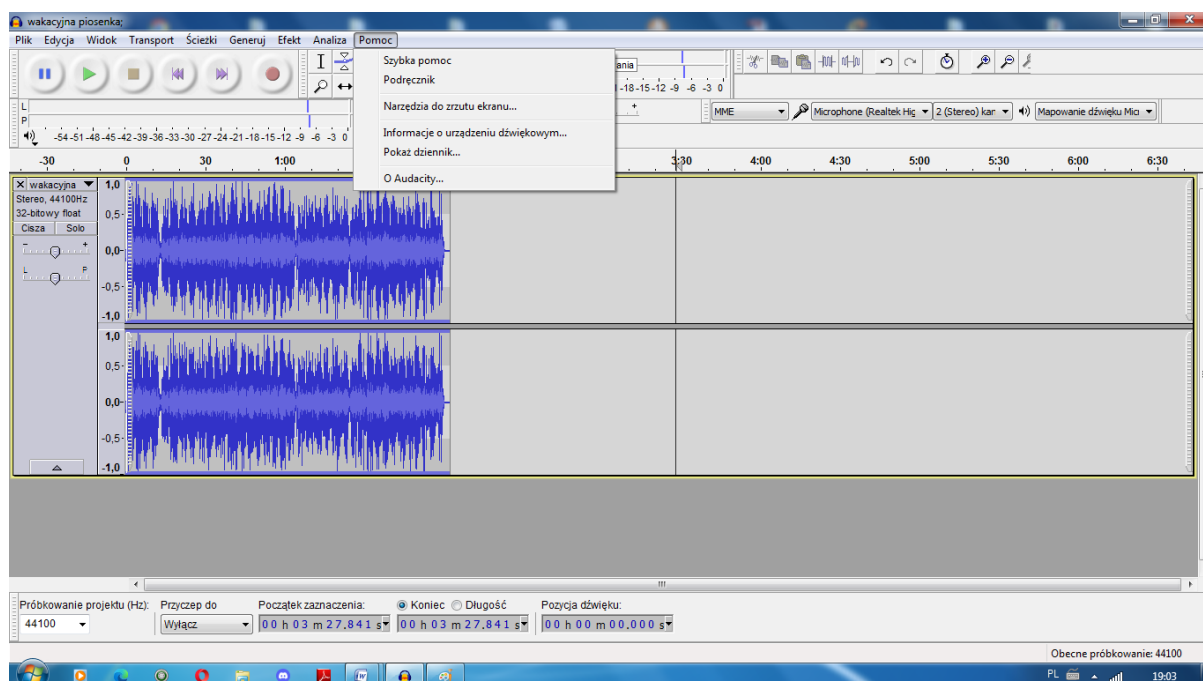
Zainstalowanie programu na komputerze jest bardzo proste (istnieje możliwość instalacji na tablecie i smartfonie).

Interfejs graficzny i interfejs użytkownika Audacity jest podzielony na 17 części: pasek narzędzi, narzędzia transportu, główny pasek narzędzi, pasek nagrywania, pasek playbacku, narzędzia do mikśowania, pasek narzędzi do edycji, szybkość odczytu, przybornik urządzeń peryferyjnych, oznaczenie zapisu i głowica odczytowa, linia czasu, linijka do szorowania (czyszczenia), panel sterowania ścieżką, ścieżka dźwiękowa, etykieta ścieżki, narzędzia do selekcji, pasek stanu.

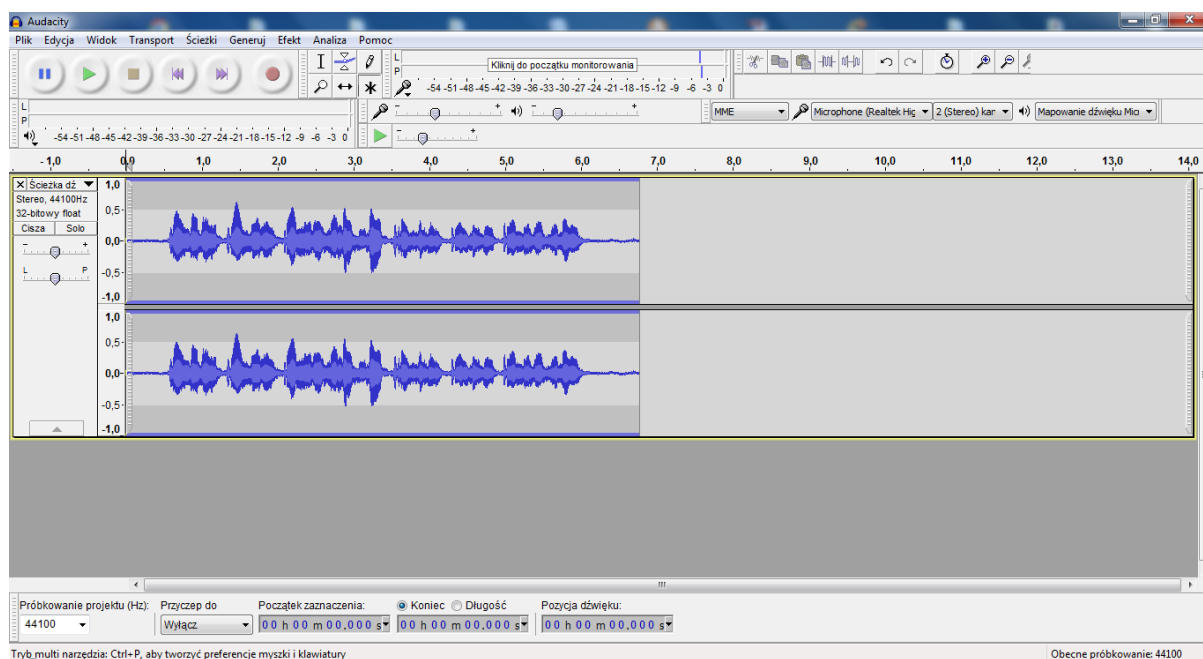
⁶ J. Wierszytowski, *Psychologia muzyki*, PWN, Warszawa 1979, s. 256.

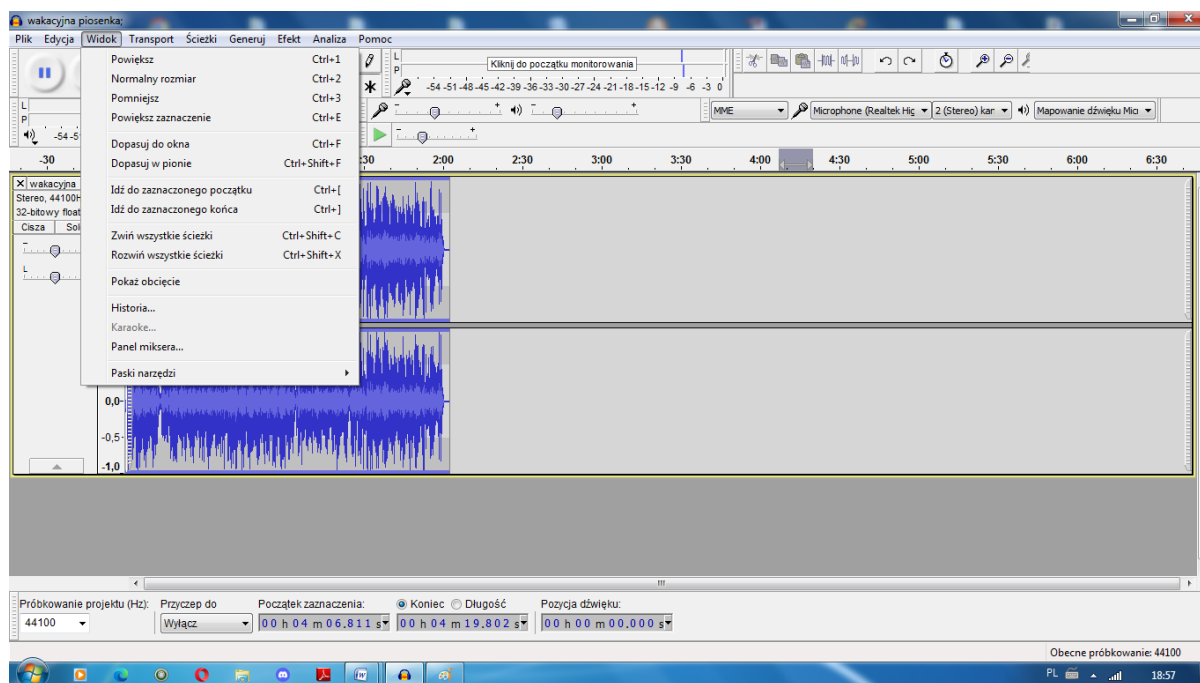
WYKORZYSTANIE APLIKACJI NA LEKCJACH MUZYKI

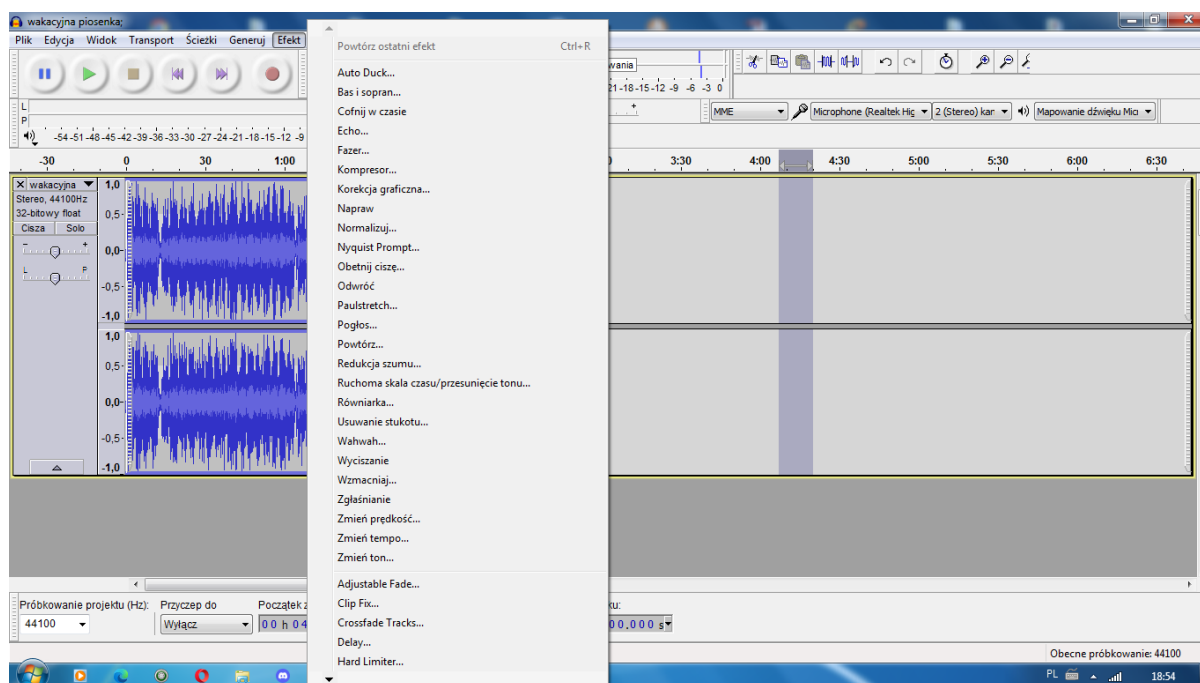
Jak widać, wszystkie narzędzia znajdują się we właściwym miejscu, co sprawia, że Audacity jest bardzo kompletnym, ale również bardzo prostym programem. W zakładce „Pomoc” znajdziemy ogólne informacje o programie.

Przy pomocy mikrofonu i przycisku z różowym kółkiem możemy zarejestrować śpiewaną przez uczniów piosenkę, wystukiwany rytm, graną na instrumentach melodię. Kończymy nagrywanie, korzystając z przycisku z brązowym kwadratem. Możemy również przeciągnąć z pulpitu komputera gotowy plik muzyczny.

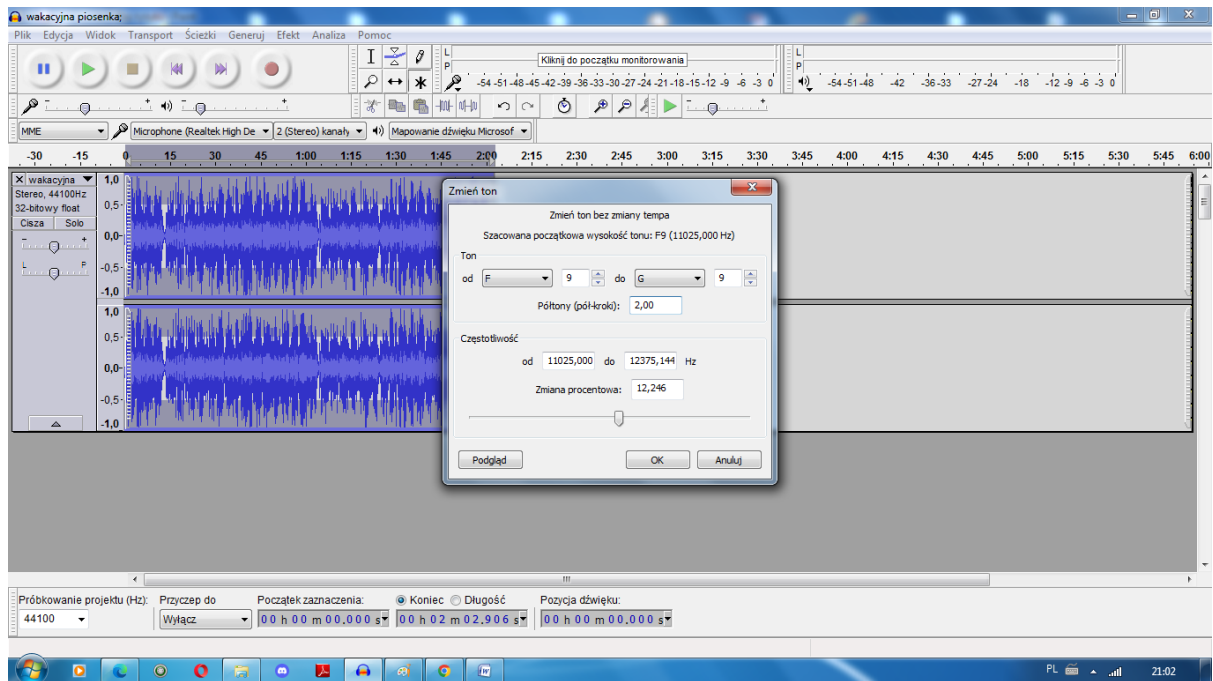

Korzystając z zakładki „Widok” możemy ustawić zapisany utwór w różny wygodny czy potrzebny nam sposób.

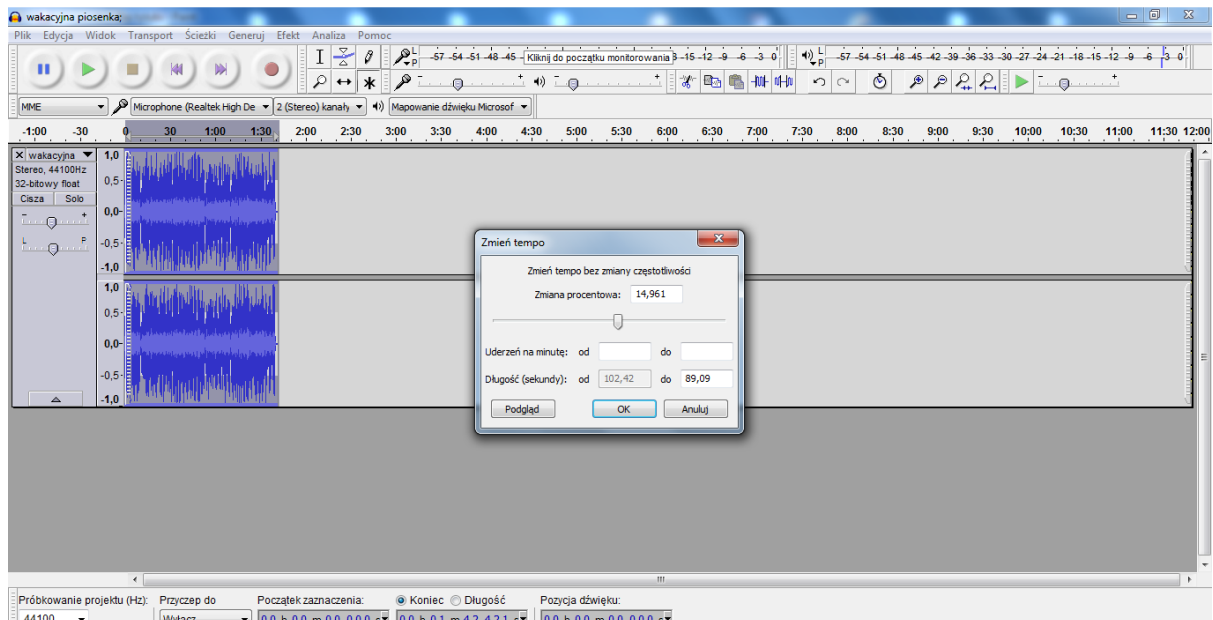

W zapisanym utworze możemy dokonać wielu zmian, wykorzystując bogatą listę „Efektów”.

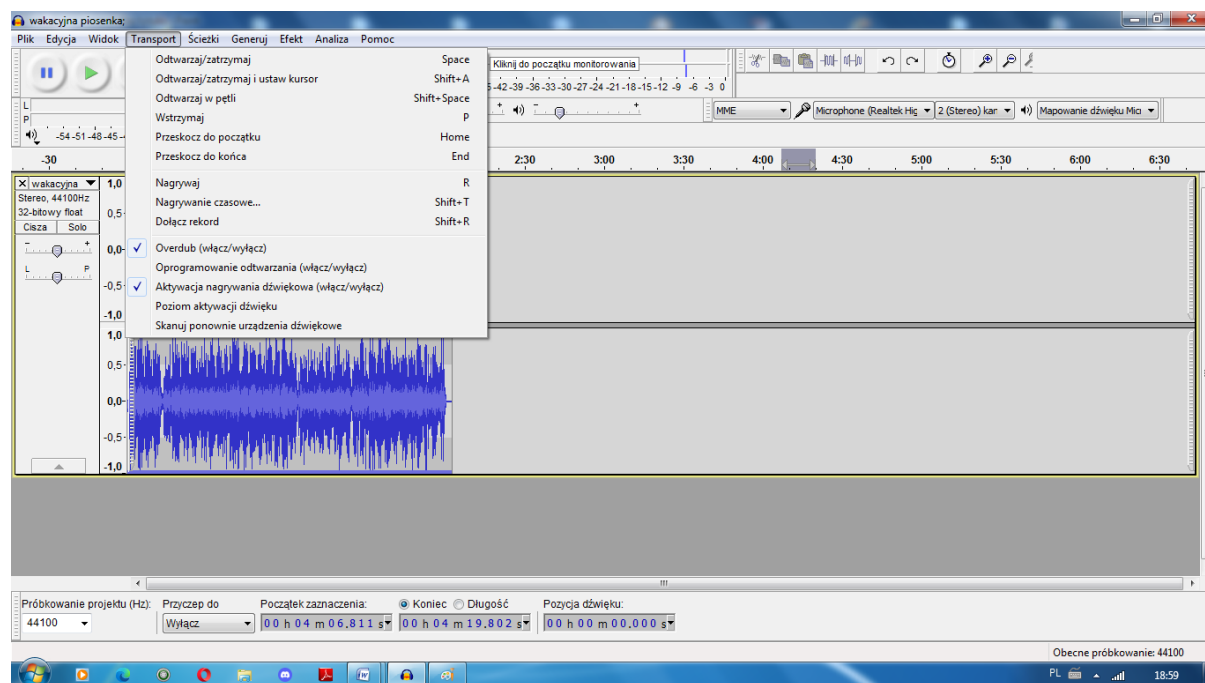
WYKORZYSTANIE APLIKACJI NA LEKCJACH MUZYKI

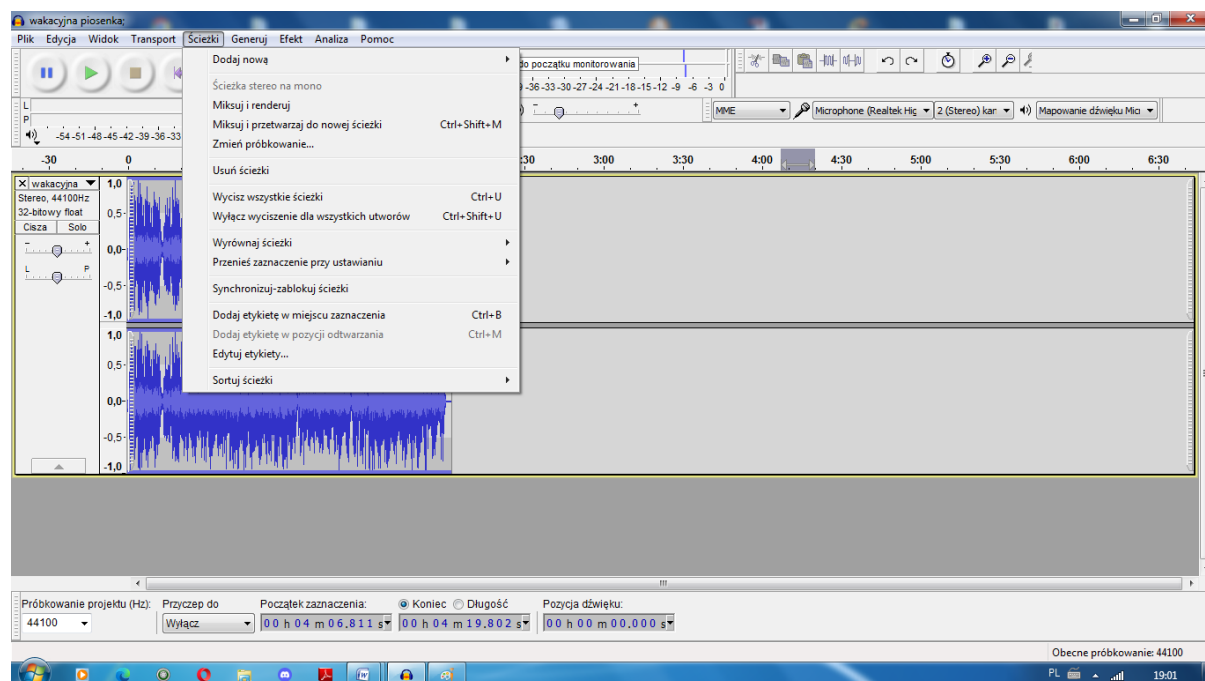
Mamy tu przykład zmiany tonacji utworu. Bardzo przydatny, szczególnie gdy posiadamy gotowy podkład do piosenki, ale jego tonacja jest dla nas nieodpowiednia. Przy tym działaniu uświadamiamy uczniom różnorodność tonacji.

W tym wypadku zmieniliśmy tempo utworu. Można zmienić tempo, tonację i zastosować inne efekty tylko we fragmencie utworu.

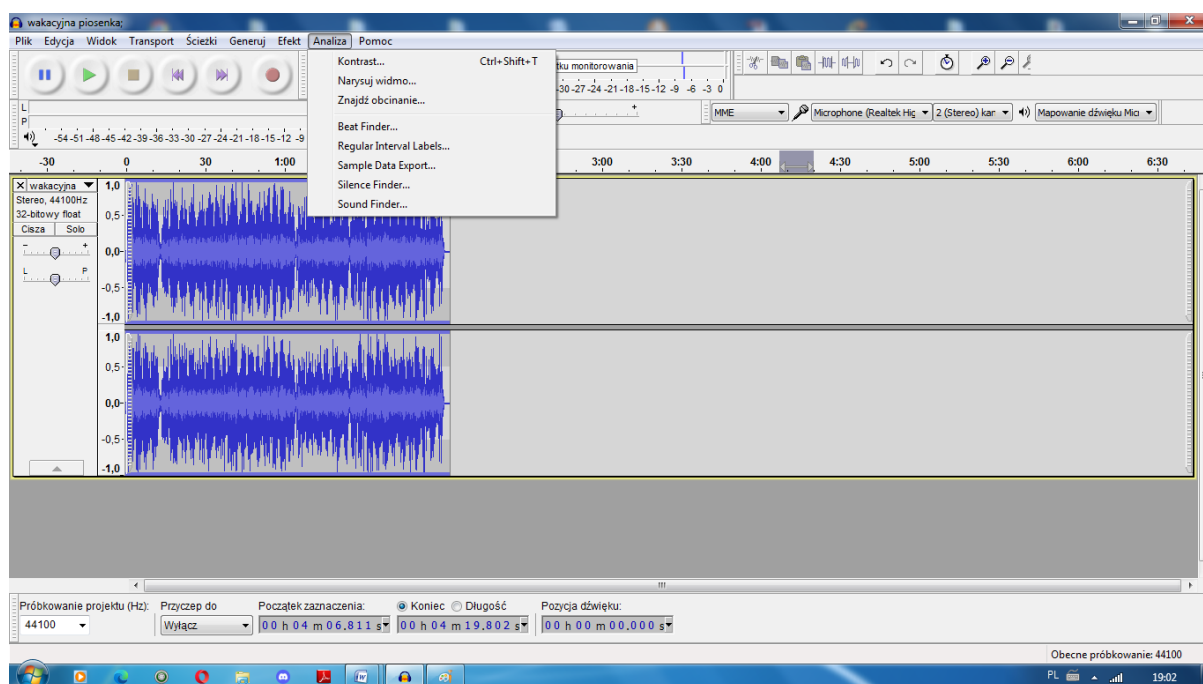
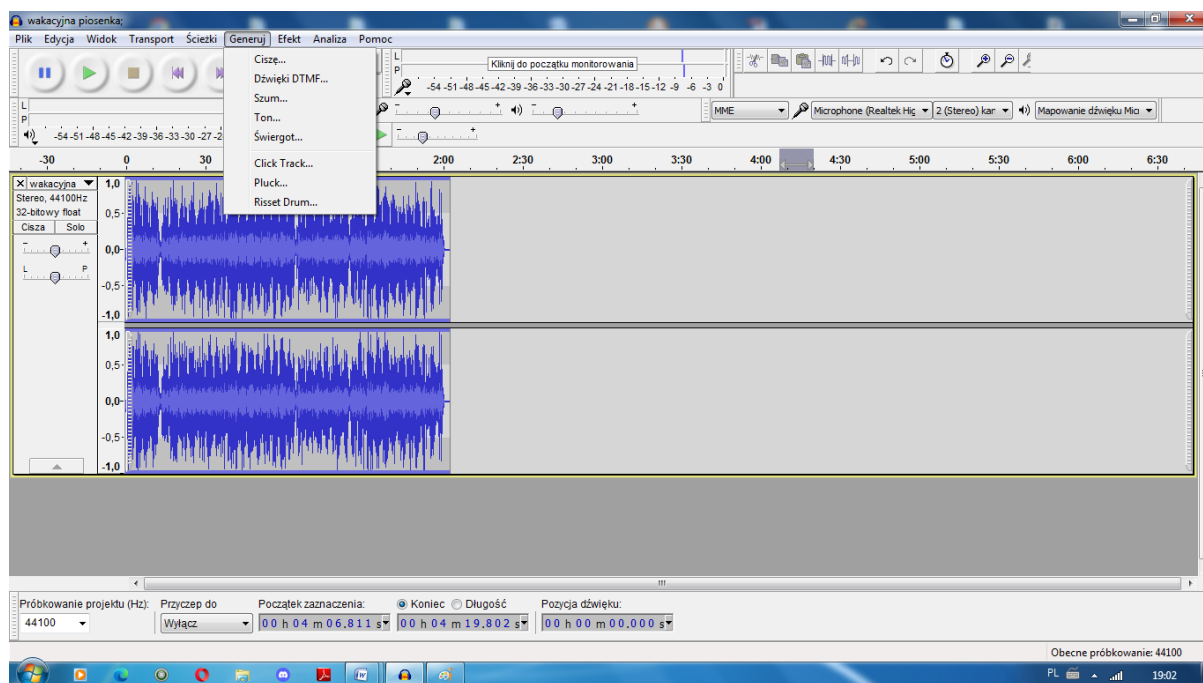

Zakładka „Transport” pozwala zastosować różne metody odtwarzania dźwięku.

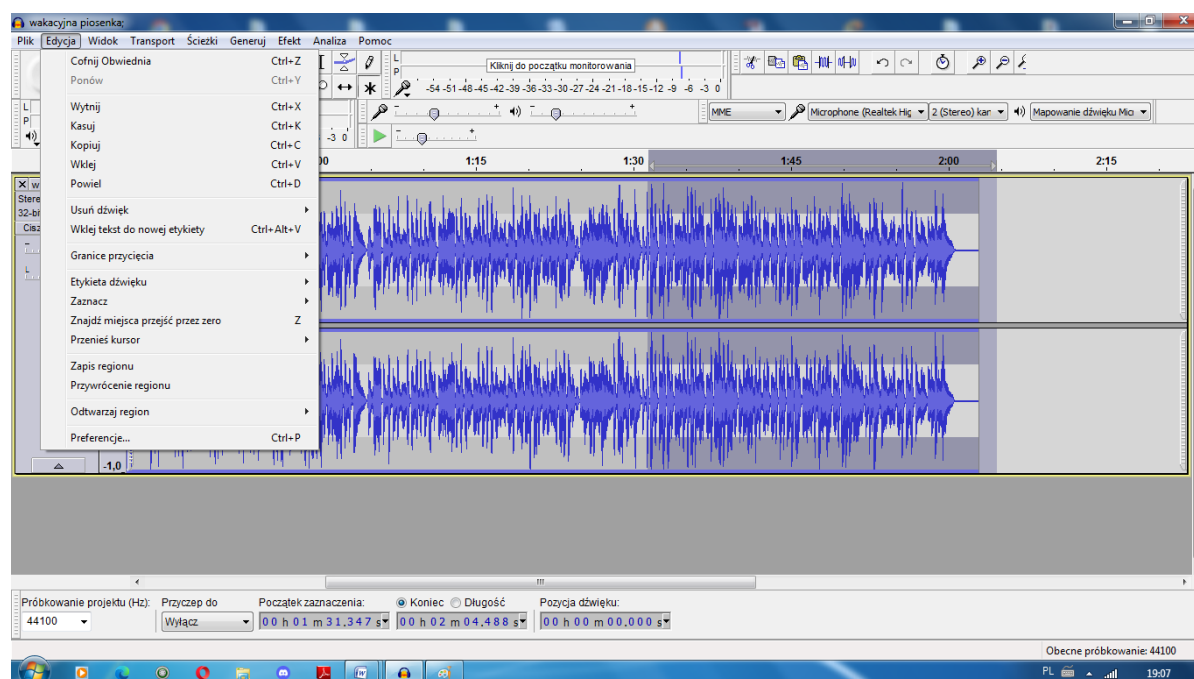
Zakładka „Ścieżki” umożliwia nam dokładanie kolejnych ścieżek wokalnych lub instrumentalnych, ich wyrównywanie, miksowanie, przetwarzanie i kasowanie.

WYKORZYSTANIE APLIKACJI NA LEKCJACH MUZYKI

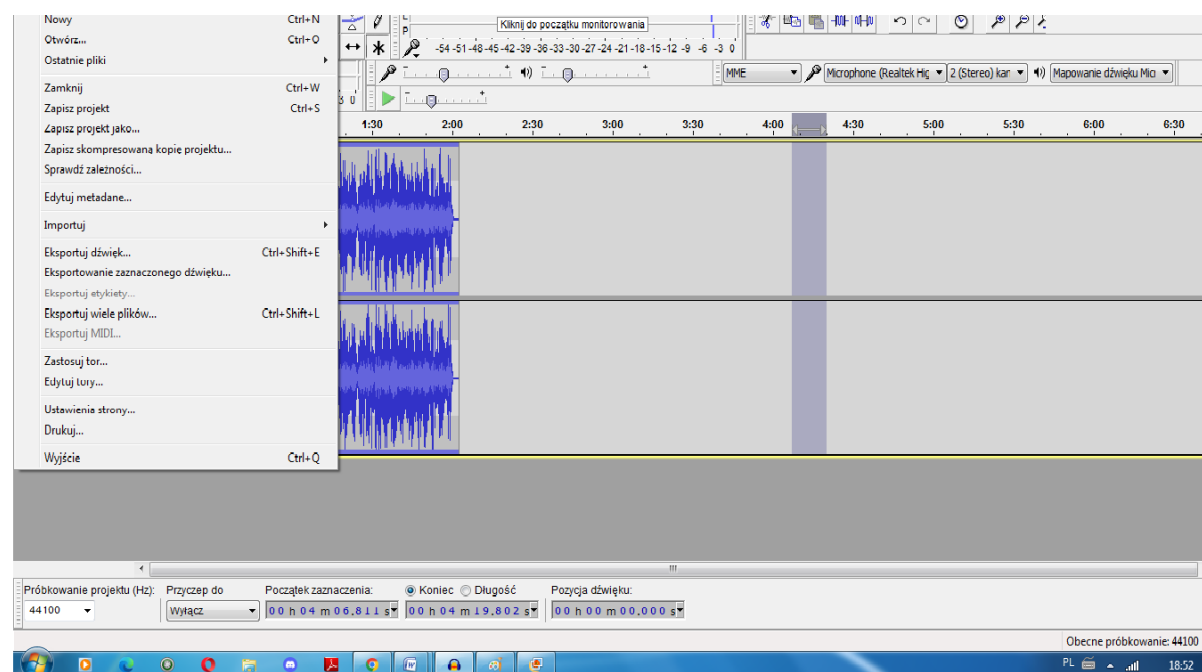

Zakładki „Generuj” i „Analiza” to kolejne pomysły na pracę z utworem oraz jego graficznym obrazem.

AGNIESZKA SZYMANI

Bardzo często wykonywane są czynności znajdujące się w zakładce „Edycja”. Każdy utwór możemy skopiować w całości lub części, wyciąć jego fragment i wkleić w inne miejsce. Możemy na przykład skopiować i wkleić do piosenki dodatkowy refren, wcześniej zmieniając jego tonację i tempo.

W zakładce „Plik” również znajdziemy wiele propozycji działań, ale najistotniejsze to „Eksportuj dźwięk”, który służy do zapisania stworzonego projektu muzycznego.

WYKORZYSTANIE APLIKACJI NA LEKCJACH MUZYKI

Opisałam tylko podstawowe możliwości programu Audacity, ale mam nadzieję, że zainteresują nim nauczycieli i uczniów, którzy go jeszcze nie znają, i zastosują go podczas swoich działań muzycznych. Ja korzystam z tego programu od wielu lat nie tylko do opisanych wcześniej czynności, ale również do nagrywania muzyki wykonywanej na elektronicznych instrumentach klawiszowych. Można to zrobić przy pomocy małego zewnętrznego miksera.

Czas edukacji zdalnej spowodował, że nauczyciele i uczniowie poznali i wykorzystywali różnorodne narzędzia cyfrowe, konieczne do działania szkoły online. Dla większości był to nowy sposób komunikacji, prowadzenia zajęć, prezentacji materiału, sprawdzania i oceniania oraz zadawania prac domowych. Część nauczycieli przed pandemią korzystała w swojej pracy z różnych aplikacji, natomiast wielu stosuje je obecnie, gdy szkoły działają już stacjonarnie. Jestem pewna, że program Audacity stanie się tym, do którego nauczyciele i uczniowie sięgną nie tylko podczas lekcji muzyki. •

Tworząc muzykę, dziecko dostrzega określone elementy muzyczne, zauważa jej cechy, uczy się wrażliwości na najprostsze struktury muzyczne i ich sens wyrazowy. Improwizacja dziecięca poddana dyscyplinie muzycznej ma liczne walory kształcące.

AGNIESZKA SZYMANI – nauczycielka muzyki, muzykoterapeuta, związana od wielu lat z doskonaleniem nauczycieli. Doradca metodyczny z muzyki w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Siedlcach.